

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ
ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΑΠΟΚΕΙΜΕΝΑ ΕΝ ΤΩ ΜΟΥΣΕΙΩ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ *

Γ'. ΕΓΓΡΑΦΑ ΜΕΤΑΞΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΚΡΗΤΗΣ
ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

45

Γράμμα κηρόβουλλον τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Ζαχαρίου¹ διὰ τοῦ ὁποίου ἀνατίθεται ἡ ποιμαντικὴ διοίκησις τῆς Ἐπαρχίας Σφακίων εἰς τὸν ἐπίσκοπον Αὐλοποτάμου Παρθένιον, τιτλοφορούμενον Ἐξαρχον Σφακίων. (Ὀκτώβριος 1779).

Ἄριθ. Χειρ. Μ. Η. 35. Ἐπὶ φύλλου χάρτου μὲ ὑδατίνας γραμμὰς καὶ σήματα (τρεῖς μηνίσκοι — Α — τρεῖς ἀστέρες — VI) διαστ. 0,55 × 0,46 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ μιᾶς σελίδος. Παρὰ τὴν ὑπογραφήν σφραγίς δι' Ἰσπανικοῦ ἐρυθροῦ κηροῦ μὲ ἐπιγραφήν *Ο ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΖΑΧΑΡΕΙΑΣ 1769*. Ὅπισθεν: 1779. Κατάστασις διατηρήσεως ἀρίστη.

† Ζαχαρίας ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης Κρήτης ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Εὐρώπης.

Ὅτι μὲν ἡ ἀρχιερατικὴ προστασία, καὶ ἐπίσκεψις εἶναι ἀναγκαία εἰς ὅλον ἀπλῶς τὸ χριστιανικὸν σύστημα παρὰ τῶν Ἱερῶν γραφῶν μαρτυρεῖται, ἐπειδὴ καὶ τὰ μυστήρια ὅλα τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν ἀρχιερέων περαιοῦνται, καὶ τελοῦνται, καὶ ἐξ αὐτῶν λαμβάνουσι τὴν ἄδειαν οἱ κατὰ τόπον ἱερεῖς, καὶ πνευματικοὶ πατέρες νὰ ἐκτελοῦσι τὰ Ἱερατικὰ ὑποουργήματα, νὰ δέχονται δηλαδὴ τοὺς λογισμοὺς τῶν Χριστιανῶν, καὶ νὰ διορθῶνουν πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν, καὶ πνευματικὴν ὑπόθεσιν. καὶ ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς, καὶ πνευματικοὺς πατέρας ἐκτελοῦσι τὰ τῆς ἱερωσύνης ἄνευ ἀδείας τοῦ ἀρχιερέως, οἱ τοιοῦτοι ὄχι μόνον μεγάλως ἁμαρτάνουσι, ἀλλὰ καὶ ὑπόδικοι ταῖς ἀραῖς τῶν ἁγίων πατέρων, τῆς ἀγίας τοῦ Χ(ριστοῦ) Ἐκκλησίας καθίστανται, ὡς ἀναιροῦντες τὰς ἀποστολικὰς διατάξεις, καὶ παραγγελίας; καὶ ἐκ τούτου κολάζονται αἰωνίως οἱ ἀσυνείδητοι. πρὸς τοῦτο καὶ οἱ παρὰ τῶν τοιούτων Ἱερέων εὐλογία, καὶ ἁγιασμὸν λαμβάνοντες, κοντὰ ὁποῦ δὲν ἀπολαμβάνουσιν ἀναμφιβόλως, οὐδεμίαν ὠφέλειαν, ζημιοῦνται εἰς τὰ μάλιστα ψυχικῶς τε καὶ σωματικῶς,

*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 142.

καὶ εἰς παντελῆ ἀφανισμόν, καὶ ἀπώλειαν | καταντῶσι, διὰ τὴν ἀψη-
 φησίαν ὅπου δεικνύουσι εἰς τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν
 καὶ τὸ καστέλιον τῶν σφακίων | καὶ καθεξῆς οἱ ἐν αὐτῷ οἰκοῦντες
 χριστιανοί, διὰ τε τὸ δύσβατον τοῦ τόπου, καὶ τὴν σκληρότητα τῶν
 ἡθῶν τῶν ἀν(θρώπ)ων ἀπρο | στάτευτον ἔμενεν ἕως τοῦ νῦν ἀρχιερα-
 τικῆς ἐπιστασίας, μ' ὅλον ὅπου ὑπετάσσειτο τῇ καθ' ἡμᾶς μητροπόλει²,
 καὶ ἡμεῖς μὲν διὰ | τὰ ἐναντία κινήματα τῶν ἐξωτερικῶν³ φοβούμε-
 νοι, δὲν εἴχαμεν τὸν τρόπον μόνοι μας, μὲ τὴν παρουσίαν μας νὰ τοὺς
 ἐπισκέ | πτωμεν, στέλλοντες δὲ ἐνίοτε πότε μὲν ἓνα τῶν συναδελφῶν
 ἀγίων ἀρχιερέων, πότε δὲ ἄλλον πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν Χριστιανῶν | οὐ-
 δένας καρπὸς ἐγίγνετο ἀμφοτέρων τῶν μερῶν. οἱ μὲν γὰρ ὡς ἐν
 παρέργῳ, οἱ δὲ εἰς ἀ(κ)ηδίαν ἐτρέποντο, ἢ ταπεινότης τοίνυν | ἡμῶν,
 ὡς τοὺς οἶακας τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως κρήτης ἀπάσης ἐμπιστευ-
 θεῖσα, καὶ τοῦ ἀρχιποίμενος χ(ριστι)οῦ ὁπαδὸς ὁραθεῖσα καὶ τὰ τοι-
 αῦτα | ὄρωσα, καὶ μὴ βουλόμενοι μηδένα ἀπολέσθαι δεόν ἐκρίναμεν
 εἰς ἓνα τῶν συναδελφῶν τὴν φροντίδα καὶ ἐπίσκεψιν τῶν χριστιανῶν
 | ἀποθέσθαι, ἵνα ὁ μὲν διορισθεὶς ἀρχιερεὺς τρέφεσθαι σωματικῶς
 παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων ἐκεῖθεν ἐκκλησιαστικῶν καὶ ἀρχιερατικῶν
 | δικαιωμάτων. οἱ δὲ Χριστιανοὶ τρέφεσθαι ψυχικῶς ἀπὸ τὴν πνευ-
 ματικὴν διδασκαλίαν, ὅπου καὶ διὰ μέσον τῶν λόγων ἤθελε τοὺς διδά-
 | σκει, καὶ διὰ τῶν οἰκείων παραδειγμάτων τῆς κατὰ χ(ριστι)ὸν πο-
 λιτείας, ἤθελε τοὺς ποδηγετεῖ εἰς νομὰς σωτηρίους. καὶ δὴ προε-
 κλέξαμεν, καὶ | τῶν ἄλλων ἀπάντων προετιμήσαμεν, καὶ ἄκων ἑάκων
 ἐβιάσαμεν εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον ἅγιον
 | ἀύλοποτάμου, τὸν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφόν, καὶ
 συλλειτουργὸν κὺρ παρθένιον⁴. παρέχοντες αὐτῷ καὶ τὸ προ | νόμιον
 τοῦτο εἰς τὸ νὰ ὀνομάζεται, καὶ νὰ γράφεται ἀύλοποτάμου παρθένιος,
 καὶ ἑξαρχος σφακίων. καὶ ἀγκαλὰ νὰ ἐλάβαμεν καὶ | τὴν διορι-
 σθεῖσαν ποσότητα τῆς φιλοτιμίας τῶν σφακίων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς μη-
 τρόπολιν, καὶ ἐδώθη αὐτῷ κατὰ τρόπον ἐμβατικιώδους⁵ ἐφ' | ὄρου
 ζωῆς τῆς αὐτοῦ θεοφιλίας καὶ θέλει μένει πάντῃ ἀνενόχλητος εἰς τὸ
 ἐξῆς, χωρὶς νὰ ἠμποροῦμεν οὔτε ἡμεῖς, οὔτε οἱ μεθ' ἡ | μῶν διάδοχοι
 νὰ τὸν διασεῖσωμεν, ἢ νὰ ἀποσπάσωμεν τὸ μέρος τοῦτο τῶν σφακίων
 ἐν ὅσῳ καιρῷ ζῆ ἢ θεοφιλία του, ἀλλὰ νὰ νέ | μεται ἐλευθέρως τὰ τυ-
 χόντα δικαιώματα ἅπαντα, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐκ Θ(εο)ῦ δοθεῖσαν πρότε-
 ρον ἐπαρχίαν χωρὶς νὰ ἀπολογῆται ἄλλο τίποτε, | παρέξ δέκα γρόσια
 τὸ κατ' ἔτος λόγον φιλοτιμίας. Ὅφείλει τοιγαροῦν ὁ θεοφιλέστατος
 οὗτος ἐπίσκοπος ἀύλοποτάμου | κὺρ παρθένιος, καὶ ἑξαρχος σφακίων,
 ἀπελθεῖν εἰς τὸ καστέλιον τῶν σφακίων, καὶ ἐπιλαβέσθαι τούτου, ἐπι-
 μελούμενος | τὴν φροντίδα καὶ ἐπίσκεψιν τῶν ἐκεῖσε εὐρισκομένων

χριστιανῶν. ποιμαίνειν τε αὐτοὺς ὀρθῶς καὶ θεαρέστως, ὡς γνήσιος |
 αὐτῶν ποιμὴν, καὶ πνευματικὸς προϊστάτης καὶ ἀρχιερεὺς. εὐλο-
 γεῖν τε καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας τοὺς ἐκεῖσε χριστιανούς. |
 καὶ πάντα τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν. κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν νομίμως
 καὶ κανονικῶς πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν, καὶ | εἰς τὸν τοῦ δι-
 καίου τόπον ἀποκαθιστᾶν, ἀναγνώστας σφραγίζειν, ὑποδιακόνους, καὶ
 διακόνους χειροτονεῖν, καὶ εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων προβι | βάζειν
 ἀξίωμα, μοιχοὺς τε καὶ μοναζούσας κείρειν, θείους ναοὺς καθιεροῦν,
 καὶ πνευματικὸς πατέρας διορίζειν δι' ἰδίων ἐνταλτηρίων. καὶ | κα-
 ταρτίζειν καὶ νουθετεῖν τὸν τοῦ κ(υρίου)υ λαὸν πάντα τὰ ψυχοφελῆ, καὶ
 σωτήρια δόγματά τε καὶ ἐντάλματα ἵνα τοὺς πάντας, ἢ πλείονας κερ- |
 δίσῃ κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, δεσπόζειν τε καὶ ἐξουσιάζειν πάντων
 τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ μοναστηριακῶν κτημάτων, καὶ ἀφιερωμάτων
 | καὶ ὡς οἶον τε φροντίζειν τῆς συστάσεως, καὶ αὐξήσεως, καὶ βελ-
 τιώσεως αὐτῶν καὶ καρποῦσθαι καὶ νέμεσθαι πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῶ
 ἐκκλησια | στικὰ δικαιώματα σῶα τε καὶ ἀνελλειπῆ, καὶ τᾶλλα πάντα
 ἐκτελεῖν ὅσα τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἀνήκει. ὀφείλουσι δὲ καὶ πάντες οἱ
 εὐλαβέστατοι ἱερεῖς | καὶ ὀσιώτατοι ἱερομόναχοι, οἱ τιμιώτατοι καπε-
 ταναῖοι, καὶ γέροντες μετὰ παντὸς τοῦ χριστοτύμου πληρώματος ἄνδρες
 τε καὶ γυναῖκες, μικροί | τε καὶ μεγάλοι ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ Θεοφιλίᾳ
 πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, καὶ δεξίωσιν κατὰ τὸ πρόπον, καὶ δίκαιον,
 καὶ ὑπέκειν, καὶ ὑ | ποτάσσεσθαι, καὶ συντρέχειν, καὶ βοηθεῖν αὐτῶ
 ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις αὐτοῦ χρείαις, καὶ ὑποθέσει, καὶ κατ' οὐ-
 δὲν αὐτῶ ἀντιφέρεσθαι, ἢ ἐναντιοῦ | σθαι ἀτάκτως. καὶ παρέχειν αὐτῶ
 εὐπειθῶς καὶ εὐγνωμόνως ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσοδήματα,
 καὶ δικαιώματι κατὰ τὸ σύνηδες | τοῦ τόπου, μνημονεύειν δὲ τοῦ κα-
 νονικοῦ ἡμῶν ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθί-
 αῖς ὡς νεόμισται. ὁ γὰρ παρὰ ταῦ | τα πράξας, καὶ γνώμη στρεβλῆ
 ἀντιφέρεσθαι τῇ αὐτοῦ θεοφιλίᾳ, καὶ μὴ τὴν προσήκουσαν τιμὴν ἀπο-
 διδούς, ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζών, καὶ ὑπερήφα | νος, καὶ τῆς ἀγνακτιή-
 σεως τοῦ θ(εο)ῦ πειραθήσεται, καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμίαις βαρυτάτοις
 καθυποβληθήσεται. ἢ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ θεοφιλίαν | γινομένη τιμὴ
 καὶ εὐπίθεια, πρὸς ἡμᾶς ἀναφέρεται, καὶ δι' ἡμῶν πρὸς θεόν, οὗ τὸν
 τύπον ἐπὶ γῆς οἱ ἀρχιερεῖς σώζουσιν. ἐπὶ τούτοις λοιπὸν ἅπασιν | ἐδό-
 θη καὶ τὸ παρὸν ἡμέτερον βεβαιωτικὸν καὶ ἐσφραγιστὸν γράμμα τῶ
 θεοφιλεστάτῳ ἐπισκόπῳ αὐλοποτάμου κὺρ παρθενίῳ, καὶ ἐξάρχου σφα-
 κίων εἰς | ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν .· . ἀποθ' ἐν μηνὶ ὀκτωβρίῳ 57

† ὁ κρήτης Ζαχαρίας ἀποφαίνεται.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Περί τούτου βλ. «Κρητικά Χρονικά» Α', σ. 163, σημ. 3.

²⁾ Διὰ τὴν ἐξάρτησιν τῆς Ἐπαρχίας Σφακίων ἀπὸ τῆς Μητροπόλεως Κρήτης βλ. *Τω μα δά κ η*, αὐτ., σ. 141 καὶ *Σά ρ δ ε ω ν*, αὐτ., σ. 58 κ.έξ.

³⁾ Ὀλίγα ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ὑπὸ τῶν Ρώσων ὑποκινηθείσης Ἐπαναστάσεως Δασκαλογιάννη.

⁴⁾ Περί αὐτοῦ βλ. *Τω μα δά κ η*, αὐτ., σ. 139, *Σά ρ δ ε ω ν*, αὐτ., σ. 29.

⁵⁾ Διὰ τὰ ἐμβατικά βλ. «Κρητικά Χρονικά» Α', σ. 259, σημ. 4.

46

Γράμμα τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Ζαχαρίου διαλαμβάνον τὴν προᾶξιν μεταθέσεως τοῦ Ἐπισκόπου Σητείας Φιλοθέου¹ εἰς τὴν χηρεύουσαν Ἐπισκοπὴν Κνωσοῦ. (Μάρτιος 1781).

¹ Ἀριθ. Χειρ. Μ. Η. 36. Ἐπὶ ὁμοίου φύλλου χάρτου διαστ. 0,49 × 0,45 μ. Τὸ κείμενον ἐπὶ μιᾶς σελίδος. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλή: μικραὶ φθοραὶ ἐξ ὑγρασίας κατὰ τὰ σημεῖα πτύξεως.

† Ζαχαρίας ἐλέω Θεοῦ Μητροπολίτης Κρήτης ὑπέροτιμος καὶ ἑξαρχος Εὐρώπης.

Ὅν τρόπον ὁ μήπω γεννηθεὶς, μηδ' εἰς φῶς ἐλθὼν τοῦ αἰσθητοῦ τούτου ἡλίου, οὐτ' ἐστὶν ἐν τοῖς ὑπὸ σελήνην, οὔτε μὴν κοσμοπολίτης λέγεται. τὸν αὐτὸν | καὶ ὁ μήπω ἀναγεννηθεὶς, διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος, οὐρανοπολίτης εἶναι οὐ δύναται, κατὰ τὸ εὐαγγελικὸν Ἱερὸν λόγιον, ὅστις οὐκ ἀναγεννηθῆ ἔξ ὕδα | τος, καὶ πν(εύματο)ς, νὰ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θ(εο)ῦ. ὥσπερ γὰρ οἱ ἐξ αἵματος καὶ θελήματος ἀνδρὸς γεννηθέντες, τὴν σωματικὴν ταύτην ζωὴν ἐνάρο- | χονται ζῆν, οὕτω καὶ οἱ ἐκ θ(εο)ῦ διὰ τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας ἀναγεννηθέντες τῆς πνευματικῆς, καὶ οὐρανοῦ διαγωγῆς ἀρχὴν καλλίστην ἐν ταῖς σφῶν ψυ | χαῖς καταβάλλονται, καὶ καθάπερ τῶν ἐμψύχων σωμάτων τὰ μὴ τρεφόμενα τῷ αἰσθητῷ καὶ γήινῳ ἄρτῳ, καὶ τῇ συνήθει τροφῇ οὐχ ὅπως αὐξήσιν οὐ λαμ | βάνει πρὸς τὸ ὠρισμένον τοῦ εἶδους μέγεθος, ἀλλὰ καὶ τούναντίον ἅπαν εἰς φθίσειν ῥέπει, καὶ παντάπασι φθείρεται, οὕτως αἱ τῷ θείῳ ἄρτῳ, καὶ πόματι, τῷ ἄ | χράντῳ σώματι φαμέν τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ χ(ριστο)ῦ τοῦ Θ(εο)ῦ ἡμῶν, καὶ τῷ τιμίῳ αὐτοῦ αἵματι μὴ τρεφόμεναι, καὶ ποτιζόμεναι ψυχαί, οὐ μόνον πρὸς ἀρετὴν | καὶ μέτρον πνευματικῆς ἡλικίας αὐξηθῆναι οὐ δύναται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ταπεινόν, καὶ χαμερπὲς τῆς ἀμαρτίας ὑποσύρονται, καὶ τῷ ἀσβέστῳ ἐκείνῳ πν | ρὶ τῆς γεένης παραπέμπονται, κατὰ τό, ὁ μὴ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα οὐκ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ. τούτων δέ, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ | καὶ τῶν ἄλλων θείων καὶ ἱερῶν μυστηρίων τῆς τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας ἡ ἀρχιερωσύνη τελεσιουργὸς καθέστηκε, καὶ μυσταγωγὸς τοῖς μετὰ πί-

στεως προσιοῦσι, καὶ | τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας ἐφιεμένοις. ὁθεν ὡς
 χρῆμα τῷ ὄντι ἀναγκαιότατον τῷ χριστιονύμῳ πληρώματι ταύτην τὴν
 ἱεροσύνην φαρμὸν ὁ μέγας καὶ | πρῶτος ἀρχιερεὺς Χ(ριστὸ)ς ὁ Θεὸς
 ἡμῶν πρὸ τοῦ πάθους ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ, καὶ μετὰ τὴν ἑαυτοῦ
 τριήμερον ἐξανάστασιν, τῇ καθόδῳ ἐν πυρίναις γλώ | σσαις τοῦ πανα-
 γίου πνεύματος, ὡς κληρὸν σωτήριον τοῖς αὐτόπταις καὶ ἱεροῖς αὐτοῦ
 μαθηταῖς, καὶ ἀποστόλοις ἐκληροδοτήσατο, πέμψας αὐτοὺς βαπτίζειν,
 καὶ διδάσκειν τὰ | ἔθνη, καὶ δι' αὐτῶν συμπάση τῇ ἀγία αὐτοῦ ἐκκλη-
 σία, ἐπὶ σωτηρία τοῦ ὀρθοδόξου συστήματος, ἀναγκαίαν οὕτως ὑπάρ-
 χουσαν, ὥστε ταύτης χωρὶς μὴ ἐνεῖ | ναι σωτηρίαν γενέσθαι τοῖς εὐσε-
 βέσι. Διὸ δὴ καὶ ἡ ταπεινότης ἡμῶν θειοτέρῳ νεύματι τοὺς οὐα-
 κας τῆς ἀγιωτάτης μ(η)τροπόλεως κρήτης ἰθύνειν λαχοῦσα, | καὶ πάν-
 των τῶν κατὰ τὴν νῆσον ταύτην ἐκκλησιῶν τε καὶ παροικιῶν πρόνοιαν
 οὐ τὴν τυχοῦσαν ποιεῖσθαι, καὶ φροντίζειν ἀεὶ κατὰ χρέος ἀπαραίτη-
 τον διέγνωκε, | τοῦ μηδεμίαν τῶν εὐσεβῶν ἐπαρχιῶν, τῶν ὑποκειμέ-
 νων τῇ ἀγιωτάτῃ ταύτῃ μ(η)τροπόλει στερίσκεσθαι τῆς πνευματικῆς
 ταύτης ἀξίας καὶ χάριτος. ἀνθ' | οἷου τῆς ἀγιωτάτης ἐπισκοπῆς κνωσ-
 σοῦ ἀπροστατεύτου διαμεινάσης ἅτε δὴ τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατικῶς προϊ-
 σταμένου κῦρ γερασίμου πρὸς κύριον ἐκδη | μήσαντος², φροντίδα γε-
 ναίαν κατεβαλόμεθα ἐπιστήσασθαι ταύτῃ τὸν ἀξίως αὐτῆς προστησό-
 μενον, καὶ ποιμανοῦντα τὸ ἐν αὐτῇ λογικὸν τοῦ χ(ριστο)ῦ ποίμνι | ον
 πνευματικῇ ποιμαντορία. καὶ δὴ κατὰ τὴν ἀνέκαθεν Ἱερᾶν τῆς ἐκ-
 κλησίας τάξιν, καὶ κανονικὴν ὑποτύπωσιν ἀδεία καὶ προτροπῇ | ἡμε-
 τέρα ψήφων κανονικῶν γεγενημένων ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς ἀγίας
 ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος, καὶ πανευφήμου εὐφημίας κατὰ τῷ κατή- |
 κχοῖ³ ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀρχιερέων τῶν ἐν ἀγίῳ πν(εύμα)τι ἀγαπητῶν
 ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν τοῦ τε ἀγίου πρώην ἐλασσῶνος κῦρ
 παρθενίου, καὶ τοῦ ἀγίου πρώην μογλενῶν κῦρ γεδεῶν προεκέκριται,
 καὶ προετίμηται τῶν ἄλλων ὁ θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος Ἱερᾶς κῦρ φι-
 λόθεος, ἀνὴρ τίμιος | , καὶ ἄξιος, καὶ θεοσεβής, καὶ εὐλαβής ἱεροπρε-
 πής τε καὶ κόσμιος ἐν τε τῷ σωματικῷ καταστήματι, καὶ τοῖς ψυχικοῖς
 ἡθεσιν, ἐκ νεαρᾶς αὐτοῦ ἡ | λικίας τὸ ἀγγελικὸν ἐμφιεσμένος σχῆμα,
 καὶ θεοσεβεῖα συντεθραμμένος, ἱερῶν τε γραμμάτων ἀσκήσει ἐνησκη-
 μένος, καὶ πείραν ἔχων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, ὅς καὶ προδε-
 δοκίμασται, πρᾶος τε καὶ σώφρων, καὶ εὐτακτος, σεμνῶς τε βιώτεῦν,
 καὶ διαγωγὴν ἐνδεικνύ | μενος τὴν πρόεπουσαν τῷ ἀγγελικῷ σχήματι, καὶ
 δυνάμενος, θεοῦ συναντιλαμβανομένου, ποιμάναι εὐσεβῶς, καὶ θεαρέ-
 στως τὸ ἐμπιστευθὲν αὐ | τῷ λογικὸν τοῦ χ(ριστο)ῦ ποίμνιον, καὶ εἰς νο-
 μὰς σωτηρίους ποδηγετῆσαι τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος. οὗτος διὰ τῆς
 χάριτος τοῦ παναγίου, καὶ ζῶοποιῦ, καὶ παν | σθενουργοῦ πνεύματος

κατεστάθη λόγῳ μεταθέσεως γνήσιος, καὶ νόμιμος, καὶ κανονικὸς ἐπίσκοπος τῆς αὐτῆς ἐπισκοπῆς κνωσοῦ, καὶ ἀπεδείχθη | πνευματικὸς προστάτης ἀπάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καὶ κύριος πάντων τῶν κτημάτων, καὶ ἀφιερωμάτων αὐτῆς κινήτων τε καὶ ἀκινήτων. Ὅφει | λει τοίνυν ὁ διαληφθεὶς θεοφιλέστατος ἐπίσκοπος κνωσοῦ, ὁ ἐν ἀγίῳ πν(εύματι) ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς κύρ φιλόθεος ἀπελθεῖν εἰς τὴν | θεόθεν αὐτῷ κληροθεῖσαν ἐπισκοπὴν, καὶ ἐπαρχίαν ταύτην, καὶ ἐν χερσὶν ἀμφοτέραις ἐπιλαβέσθαι, καὶ ἀντιλαβέσθαι αὐτῆς, ὡς γνήσιος αὐ | τῆς ποιμῆν, καὶ πνευματικὸς προστάτης, καὶ ἀρχιερεὺς, εὐλογεῖν τε καὶ ἀγιάζειν ἀρχιερατικῶς πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ χριστιανούς, καὶ πάντα | τὰ ἀρχιερατικὰ ἐκτελεῖν μετὰ τῆς τοῦ Ἱεροῦ συνθρόνου ἐγκαθιδρύσεως. κρίνειν τε καὶ ἀνακρίνειν νομίμως τε καὶ κανονικῶς πᾶσαν | ἐκκλησιαστικὴν ὑπόθεσιν, καὶ εἰς τὴν τοῦ δικαίου χώραν ἀποκαθιστᾶν. κληρικούς τε καὶ ἀναγνώστας σφραγίζειν, ὑποδιακόνους τε καὶ διακόνους χειρο | τονεῖν, καὶ εἰς τὸ τῶν πρεσβυτέρων προβιβάζειν ἀξίωμα. μοναχοὺς τε καὶ μοναζούσας κείρειν, θείους ναοὺς καθιεροῦν, καὶ πνευματικούς πατέρας | διορίζειν δι' ἰδίων ἐνταληθρίων, καὶ καταρτίζειν, καὶ νουθετεῖν τὸν τοῦ κ(υρίου) λαὸν πάντα τὰ ψυχοφελῆ, καὶ σωτήρια δόγματα τε, καὶ ἐντάλματα οὐ μόνον ταῖς | ἀπὸ γλώττης νουθεσίαις, ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ταῖς ἀπὸ τοῦ ἰδίου βίου χειραγωγίαις, τὰ πάντα τοῖς πᾶσι γινόμενος, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, ἵνα τοὺς πάντας ἢ | πλείονας κερδήσῃ, δεσπόζειν δὲ καὶ πάντων τῶν τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης κτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων, καὶ ὡς οἶον τε φροντίζειν τῆς συστάσεως, καὶ αὐξή | σεως, καὶ βελτιώσεως αὐτῶν. ὡσαύτως δεσπόζειν καὶ πασῶν τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῶν ἐκκλησιῶν, καὶ μοναστηρίων, καὶ καρποῦσθαι, καὶ νέμεσθαι | πάντα τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ἐκκλησιαστικά, καὶ ἀρχιερατικὰ δικαιώματα σῶα, καὶ ἀνελλιπῆ, καὶ ἄλλα πάντα ἐκτελεῖν ὅσα ἀρχιερεῦσιν ἀνήκει. | Ὅφείλουσι δὲ καὶ πάντες οἱ ἐκεῖσε ἱερωμένοι τε κληρικοί, καὶ λαϊκοὶ ἀπονέμειν τῇ αὐτοῦ θεοφιλίᾳ πᾶσαν τιμὴν καὶ εὐλάβειαν, καὶ δεξίωσιν κατὰ τὸ | πρέπον καὶ δίκαιον. καὶ ὑπέκειν, καὶ ὑποτάσσεσθαι, καὶ συντρέχειν, καὶ βοηθεῖν αὐτῷ ἐν πάσαις ταῖς ἀναγκαίαις αὐτοῦ χρείαις, καὶ ὑποθέσει. καὶ κατ' | οὐδὲν αὐτῷ ἀντιφέρεσθαι, ἢ ἐναντιοῦσθαι ἀτάκτως. καὶ παρέχειν αὐτῷ εὐπειθῶς, καὶ εὐγνωμόνως ἅπαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτοῦ εἰσόδηματα καὶ δικαιώ | ματα σῶα καὶ ἀνελλιπῆ. δηλαδὴ οἱ μὲν Ἱερεῖς τὰ κανονικὰ φιλοτίματα, καὶ ἐμβατικά· οἱ δὲ λαϊκοὶ, τὰ συνοικέσια, τὰς πανηγύρεις, τὰς το | πικὰς ζητείας, τὰς προθέσεις, τὰς παρῶρησίας, τὰ τεσσαρακονταλείτουργα, καὶ ψηχομερίδια, καὶ εἴτι ἄλλω σύνηθες τῷ τόπῳ. καὶ μνημονεύειν | τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν πάσαις ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς, καὶ ἀκολουθίαις, ὡς νερόμισται. ὁ γὰρ παρὰ ταῦτα πράξας, καὶ

γνώμη | στρεβλῆ ἀντιφέρεσθαι τῷ ἀρχιερεῖ αὐτοῦ ἐθελήσας, ἢ τὴν προσήκουσαν τιμὴν μὴ ἀποδιδούς. ὁ τοιοῦτος ὡς ἀλαζών, καὶ τῆς ἀγανακτήσε | ὡς τοῦ θ(εο)ῦ πειραθήσεται, καὶ παρ' ἡμῶν ἐπιτιμίαις βαρυταίως καθυποβληθήσεται. ἢ γὰρ πρὸς τὴν αὐτοῦ Θεοφιλίαν γινομένη τιμῆ, καὶ εὐ | πείθεια πρὸς ἡμᾶς ἀναφέρεται, καὶ δι' ἡμῶν πρὸς θ(εό)ν, οὗ τὸν τύπον οἱ ἀρχιερεῖς ἐπὶ γῆς σώζουσιν. ἐπὶ τούτοις οὖν ἅπασιν καὶ | ἢ παροῦσα ἡμετέρα προᾶξις ἀπολυθεῖσα δέδοται τῷ διαληφθέντι ἐπισκόπῳ κνωσοῦ κὺρ φιλοθέῳ . . . ↪

,αψπα' μαρτίῳ εη

† ὁ Κρήτης Ζαχαρίας

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

¹⁾ Περὶ τούτου βλ. «Κρητικά Χρονικά» Α', 160-161, σημ. 3.

²⁾ Ὁ Κνωσοῦ Γεράσιμος, περὶ τοῦ ὁποίου βλ. αὐτόθι, σ. 171, σημ. 1, ἀπέθανε τὸ 1781, ἔτος τοῦ παρόντος ἔγγραφου.

³⁾ Ἐν Χαλκηδόνι. Τὸ Συνοδικὸν Γράμμα καταστάσεώς του ἐδημοσιεύσαμεν ἤδη: «Κρητ. Χρονικά» Α', σ. 167 κ.έξ.

47

Συνοδικὸν ἐπιτίμιον τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης κατὰ τῶν κλεπτῶν τοῦ Χατζῆ Γιαννιοῦ Ψαράκη. (Ἰούλιος 1796).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 73. Ἐπὶ φύλλου λεπτοῦ χάρτου μὲ ὑδατίνας γραμμὰς καὶ σήματα (μηνίσκος, Ρ Λ) διαστ. 0,36 × 0,305 μ. Ἐπὶ μιᾶς σελίδος. Κατάστασις διατηρήσεως σχετικῶς καλὴ (φθοραὶ τινες ἐκ διαβροχῆς, μάλιστα κατὰ τὰς πτυχάς).

Μάξιμος ἐλέῳ Θεοῦ Μητροπολίτης Κρήτης ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος Εὐρώπης.

† εὐλαβέστατοι Ἱερεῖς καὶ πνευματικοί, ἐντιμώτατοι κληρικοί, καὶ ἄρχοντες, γέροντες καὶ προεσιῶτες, καὶ πάντες εὐλογημένοι χριστιανοὶ τῆς πολιτείας ταύτης, τέκνα ἐν κ(υρί)ῳ ἀγα | πητὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάρις εἴη ὑμῖν ἅπασιν, καὶ εἰρήνη καὶ ἔλεος παρὰ Θεοῦ, παρ' ἡμῶν δὲ εὐχὴ εὐλογία καὶ συγχώρησις. γνωστὸν ἔστω ὑμῖν ἅπασιν, ὅτι ὁ χατζῆ γιανι | ὅς ψαράκης¹, ἐλθὼν ἀνήγγειλε ἡμῖν δεινοπαθῶς, πῶς τὴν προχθὲς τινὲς κακότροποι ἄν(θρωπ)οὶ κλέπται καὶ φιλάδικοι, ὄλωσθεὸν μὴ φοβούμενοι καὶ ἄν(θρώπ)οὺς μὴ ἐντροπόμενοι, | ὑπῆγον διὰ νυκτὸς εἰς τὸ ἐργαστήριόν του, ἐσύντριψαν, καὶ ἔφθειραν ἓνα μικρὸν παράθυρον τοῦ ἐργαστηρίου, καὶ εὐρόντες εὐκαιρίαν καὶ τρόπον, ἐμβῆκαν μέσα, | καὶ τὸν ἔκλεψαν, ἀρκετὴν ποσότητα ἀπὸ κλαμπουτανίων². δύο τάβλαις μισαῖς συναζέδαις³, πολιτικὸν μετὰξι ἀρκετόν, κε τζεμ-

πέρια τὰ ψιλότερα ὁποῦ εὗρηκαν, | ἐσύντριψαν τὸν μπεστακτᾶ⁴ του τὸν
 ἔκλεψαν δεκαπέντε γρόσια, τὸν ἐπῆραν καρφίκταις⁵ μικροὺς καὶ μα-
 χαιράκια, καὶ εἴ τι ἄλλο ἐδυνήθησαν ποσότητα | σχεδὸν γροσίων δια-
 κοσίων, καὶ ἐζημίωσαν τοσοῦτον τὸν ἄν(θρώπ)ον. ὅθεν ὡς ἔφημεν
 ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, ἐζήτησε, κατὰ τῶν τοιούτων ἀδίκων, καὶ | κλεπτῶν
 ἄν(θρώπ)ων, τὸ παρὸν ἡμέτερον ἀρχιερατικὸν καὶ συνοδικὸν ἐπιτί-
 μιον. ἡμεῖς δὲ τὴν αἴτησιν αὐτοῦ εὐλογοφανῆ καὶ δικαίαν κρί-
 ναντες, καὶ τοὺς | τοιούτους ἄρπαγας καὶ κλέπτας, παιδεῦσαι βουλό-
 μενοι, ἔτι δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἀθέμιτα κάκιστα καὶ παράνομα ἔργα τῆς
 κλωπῆς, ὅπως παρεμποδί | σαι ἐθέλοντες, ἐν ἀγίῳ πνεύματι γράφοντες
 ἀποφαινόμεθα, μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς θεοφιλεστάτων ἀγίων ἀρχιερέων,
 τῶν ἐν ἀγίῳ | πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν,
 ἵνα ὅσοι καὶ ὅποιοι εἰσέβησαν μέσα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ ρηθέντος |
 χατζῆ, γιανιοῦ ψαράκη, ἀπὸ τὸ ὁποῖον τοῦ ἔκλεψαν ὅσα ρητῶς ἄνω-
 θεν περιεγράφησαν, ἢ νέοι ἢ γέροντες, ἢ ἡμέτεροι, | ἢ τῶν θήραθεν⁶,
 ἀφορισμένοι εἴησαν παρὰ πατρὸς υἱοῦ καὶ ἀγίου πνεύματος, καὶ κατη-
 ραμένοι καὶ ἀσυγχώρητοι, καὶ μετὰ θά | νατον ἄλυτοι καὶ τυμπανιαῖοι,
 αἱ πέτραι καὶ ὁ σίδηρος λυθήσονται, αὐτοὶ δὲ οὐδαμῶς κληρονομή-
 σωσι τὴν λέπραν τοῦ γιεζῆ | καὶ τὴν ἀγχόνην τοῦ Ιούδα. τρέμοντες
 καὶ στένοντες εἴησαν ἐπὶ τῆς γῆς ὡς ὁ Κάϊν. ἡ γῆ σχισθεῖσα κατα-
 πιέτω αὐτοὺς ὡς τὸν | δαθᾶν καὶ ἀβηρών. ἡ ὀργὴ τοῦ κυρίου εἴη
 ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ προκοπὴν θεοῦ μὴ εἴδοισαν ἐπὶ τοῖς ἔρ- |
 γοῖς τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἔχοιεν δὲ μᾶλλον καὶ τὰς ἀράς, τῶν τρια-
 κοσίων δέκα καὶ ὀκτώ θεοφόρων πατέρων, | τῶν ἐν νικαία, καὶ πα-
 σῶν τῶν ἀγίων συνόδων. ἡ μερὶς αὐτῶν μετὰ τοῦ προδότου Ιούδα,
 καὶ τῶν θεομάχων Ιουδαίων. ἕως | οὗ μετανοήσαντες ἐπιστραφῶσι
 πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁμολογήσαντες ἐξομολογησάμενοι καθαρῶς, τὴν ἰδίαν
 αὐτῶν παρανομίαν τε | καὶ κλωπὴν, ἐπιστρέψωσι τὸ ἀλλότριον πρὸς
 τὸν ἠδικημένον, χατζῆ Ιωάννην ψαράκην, μὲ ὅλον τρόπον δυνηθῶσι,
 καὶ προσπεσόντες μετὰ | δακρύων τῇ ἐκκλησίᾳ αἰτήσονται, καὶ τύχωσι
 συγχωρήσεως, ὅσοι ἐκ τῶν ὑμετέρων ὑπάρχουσι, εἰ δὲ ἐκ τῶν θήρα-
 θεν ὅσοι ὄντες, εἴη | σαν ἀσυγχώρητοι καὶ τῷ αἰωνίῳ πυρὶ ὑπόδικοι
 καὶ καταδεδικασμένοι αἰωνίως ἐξ ἀποφάσεως. ,αψησιψ Ἰουλίω θη

† ὁ Κρήτης Μάξιμος:—

† ὁ Κνωσοῦ Γεράσιμος

† ὁ Ἀύλοποτάμου Καλλίνικος

† ὁ Ἀρκαδίας Γεράσιμος

† ὁ Σητείας Θεοφύλακτος

† ὁ Χερρονήσου Γεράσιμος

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Ὁ ἄλλοθεν ἄγνωστος Χατζῆ Γιαννιὸς Ψαράκης ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν «Κόνδηκαν» τῶν Κανονικῶν Πισκεσίων τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Μαξίμου (τοῦ 1786): «εἰς τὸν κύρ Χ' γιαννιὸν Ψαράκη» (βλ. Χρ. Κρήτη· Β', σ. 71).

2) Παραφθορὰ τοῦ τουρκ. *κηλαπιάν*, εἰδικοῦ νήματος, περιειλιγμένου με χρυσὴν ἢ ἀργυρᾶν κλωστήν, χρησιμοποιουμένου διὰ τὴν διακόσμησιν τῶν ἱερατικῶν ἢ ἄλλων ἐπισήμων χρυσοκεντήτων.

3) Ἴσως νὰ πρόκειται περὶ σετζαντέδων, ἤτοι μικρῶν ταπήτων.

4) Τὸ τουρκ. *μπεζακιᾶ*: ὁ «πάγκος» μετὰ συρταρίων διὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν εἰσπράξεων τῆς ἡμέρας.

5) Γνωστὸς καὶ σήμερον κρητικὸς ἰδιωματισμὸς (=καθρέπτας).

6) Θύραθεν ἐννοοῦνται οἱ Τοῦρκοι ἢ ἄλλοι ξένοι.

48

Ἐπιστολὴ τοῦ Κυδωνίας Γερασίμου πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μάξιμον, διὰ τῆς ὁποίας ζητεῖ συνάντησιν μετὰ τοῦ τελευταίου ἢ διεξοδικὴν γραπτὴν ἐκθεσιν πρὸς διευκρίνισιν, ἐντολῆ τοῦ Πατριάρχου, τῶν κατ' αὐτοῦ καταγγελιῶν τῶν Χριστιανῶν. (Αὐγούστος 1797).

Ἄριθ. Χειρ. Μ.Η. 93. Ἐπὶ διφύλλου λεπτοῦ χάρτου με ὑδατίνας γραμμάς καὶ οἰκοσημοειδῆ σήματα, διαστ. 0,35×0,23 μ. Τὸ δεύτερον φύλλον ἀπεκόπη ἄνω καὶ κάτω πρὸς σχηματισμὸν φακέλλου. Τὸ κείμενον ἐπὶ δύο σελίδων, με τὰ ὑστερόγραφα γεγραμμένα ἐπὶ τῶν περιθωρίων πλαγίως καὶ ἀτάκτως. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος: *† τῷ πανιερωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ μητροπολίτῃ ἁγίῳ κρήτης κυρίῳ κυρίῳ μαξίμῳ τῷ σεβασμιωτάτῳ μοι δεσπότῃ προσκυνητῶς:—κάνδιαν. 1797.* Σφραγίς ἐπὶ μέλανος ἰσπανικοῦ κηροῦ με σήματα *ΚΔ ΝΙ ΓΡ ΣΜ* (=Κυδωνίας Γερασίμου) περὶ θυρεὸν με ἑκατέρωθεν ἀνορθουμένους λέοντας. Κατάστασις διατηρήσεως μετρία. Φθοραὶ κυρίως κατὰ τὸ δεξιὸν κράσπεδον τῆς ἐπιστολῆς.

τὴν ὑμετέραν θεοπροβλήτον πανιερότητα ταπεινῶς προσκυνῶ, | ἀσπαζόμενος τὴν ἱερὰν τῆς δεξιάν.

† ἦν καὶ διατηρήσει τὸ θεῖον ὑγιᾶ καὶ ἀκλόνητον ἐπὶ τὸν ἱερὸν αὐτῆς θρόνον. | μετὰ τὴν ταπεινήν μου προσκύνησιν δηλοποιῶ τῇ πανιέρῳ αὐτῆς κορυ | φῆ, ὅτι χθὲς ἔλαβον τὸν πλήκρον τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν ἁγίου γέροντος. (με γράφει ὁ παναγιώτατος μυσικῶ τῷ τρόπῳ καὶ ἀμέσως νὰ συνομιλήσωμεν | καὶ νὰ συμβουλευθῶμεν τὰ δέοντα, εἰς τὴν ἀπόκρησιν τῆς πανιερότητός τῆς νὰ | τὴν στείλω ἐγὼ τὸ ὀγληγορότερον εἰς βασίλευσαν. ὡς φαίνεται οἱ αὐτόθι | ἔγραψαν πολλάκις, καὶ πολλὰ ἐλατιώματα κατ' αὐτῆς. ὅτι δηλαδὴ ἄναι | σθητεῖ ἀπὸ τὴν πολλὴν μέθην, καὶ δὲν ἤξεύρει οὔτε τί λέγει, οὔτε τί πράττει, καὶ | ἐκ τούτου βλάπτονται ψυχικῶς, καὶ σωματικῶς, οἷ,τε ἀδελφοὶ καὶ οἱ ὑπὸ αὐτὴν |

| χριστιανοί. (μὲ τὸ νὰ μὴ δίδῃ ὁμῶς πίστιν ὁ παναγιώτατος ἡμῶν
 δεσπότης | τῆς εἰς ὅλα ὅσα κατ' αὐτῆς λέγουν, καὶ γράφουν μὲ εὐπαρόχη-
 σιάστους ἀπο | δείξεις) γράφει πρὸς ἐμένα ἀφ' οὗ συνομιλήσωμεν οἱ
 δύο μας, νὰ τὴν | γράψω ἀμέσως ἐν καθαροῦ συνειδήσει τὴν πᾶσαν
 ἀλήθειαν, δηλονότι | ἂν ἀληθῶς ἔχη τὰ ἐλατιώματα ὁποῦ κατ' αὐτῆς
 γράφουν καὶ λέγουν. εἶναι | λοιπὸν ἀνάγκη δεσπότη μου νὰ ὁμιλή-
 σωμεν σωματοπροσώπως διὰ νὰ λά | βω καὶ ἐγὼ κάποιαν περίληψιν
 νὰ ἀποκριθῶ πρὸς τὴν παναγιότητά του, καὶ πρὸς | τὸν ἅγιον ἡμῶν
 γέροντα. διὰ νὰ ἔλθω ἐγὼ εἰς τὸ κάστρον οὔτε συμφέρει, οὔτε | δύ-
 ναμαι κατὰ τὸ παρὸν διὰ τὴν ποδαλίαν. πλὴν διὰ πολὺ τῆς χατῆρι ἂν
 ἀγαπᾷ νὰ | ὀρίσῃ εἰς τὸ ἄρσάνι¹, ἢ εἰς κανένα ἄλλο μοναστήρι ἐκεῖσε
 ἅς μὲ γράψῃ μὲ τὸν | ἴδιον σαῖ² ὁποῦ στέλλω, καὶ θέλω ἔλθω ἐκεῖ νὰ
 ὁμιλήσωμεν καὶ νὰ στείλωμεν τὰς | ἀποκρίσεις. εἰδὲ καὶ δὲν ἡμ-
 πορεῖ νὰ ἔλθῃ (ἀγκαλὰ μὲ φαίνεται πῶς συμφέρει) | ἅς μὲ γράψῃ εἰς
 πλάτος κάθε τῆς ὑπόθεσιν, καὶ θέλω κάμη καθὼς ἀγαπᾷ | διότι ἤξεύ-
 ρει πῶς ἐγὼ εἶμαι ελληκρινῆς φίλος τῆς πανιερότητός της, καὶ τῆς ἀλη-
 θείας. | ἐγὼ καὶ πρὸ πολλοῦ τὴν ἔδωσα περὶ τούτων ὀλίγην εἶδῃσιν
 πλὴν ὡς φαίνεται δὲν τὸ | ἐπήφησεν. δεσπότη μου τὰ σκάνδαλα καὶ
 οἱ πειρασμοὶ εἶναι διὰ τοὺς ἀνθρώπους. | πλὴν ὁ ἅγιος θεὸς διὰ μέ-
 σου τῶν θεοσεβῶν ἀνθρώπων τὰ διορθώνει ὅλα. | Ἴδου αὐτολεξεῖ
 ἐκεῖνα ποῦ μὲ γράφει ὁ ἅγιος ἡμῶν γέροντας. «λαμ | βάνουσα τὴν
 πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν δι' ἧς ἐπιτάττεται νὰ λάβῃ συνομιλίαν | μετὰ
 τοῦ ἁγίου κρήτης, ἀμέσως νὰ ἀνταμωθῇ μετὰ τῆς πανιερότητός του, |
 καὶ ἀφοῦ συνομιλήσετε τὰ δέοντα, ἀνυπερθέτως, καὶ μὲ πρῶτον νὰ |
 ἀποκριθῇ περὶ πασῶν τῶν ἀποκρίσεων τῆς πανιερότητός του μὲ τάτια-
 ριν³ | . ταῦτα μὲν προσκυνητιῶς, αἱ δὲ πανίερα αὐτῆς εὐχαὶ εἶησαν
 μοι | διὰ βίου. ,αψηζω ἀυγούστου κθη

τῆς πανιερότητός της ὅλος εἰς τὰς ἐπιταγὰς πρόθυμος

ὁ Κυδωνίας

Γεράσιμος

τῷ ἁγίῳ ἐξάρχῳ⁴ δὲν γράφω παντελῶς περὶ τῶν ὑποθέσεών της,
 καὶ ἅς μὲ γράψῃ ἂν ἀνέγνωσεν ἡ πανιερότης του | τὸ γράμμα της
 ὁποῦ ἦτον εἰς τὸν πληκὸν μου, καὶ ἂν φέρεται εὐνοϊκῶς μὲ τὴν παν-
 ιερότητά της.

τὸ γράμμα ἔστειλα εὐθὺς τῷ | ἁγίῳ κισσάμου γράφοντάς τον | διὰ
 τὰ διάφορά του. καὶ αὔριον ἢ μεθαύριον στέλνει | τὴν πόλιτζα πὲρ
 βία σμύρνης.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1) Ἡ Μονὴ Ἀρσανίου εὐρίσκεται εἰς τὸ ἥμισυ περίπου τῆς ἀποστάσεως Χάνδακος-Χανίων κατὰ τὴν περιοχὴν Ρεθύμνης.

2) Τουρκ. : ταχυδρόμος, εἰδικὸς ἀπεσταλμένος.

3) Τουρκ. : ταχυδρόμος, διεξάγων τὴν κανονικὴν ταχυδρομικὴν ὑπηρεσίαν.

4) Ὁ ἔξαρχος εἶναι ὁ ἀνωτέρω ἀναφερόμενος «ἅγιος ἡμῶν γέροντας», τοῦ ὁποίου ἐπιστολὴν εἶχε στείλει ἐσώκλειστον εἰς τὸν «πλήκον» (= φάκελλον) προηγουμένου γράμματος. Πιθανῶς πρόκειται περὶ τοῦ Ἡρακλείας Μελετίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἰδιότης του ὡς Ἐφόρου τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης βεβαιοῦται ἐκ προσεχῶς δημοσιευομένης ἐπιστολῆς τοῦ 1798.

49

*Επιστολὴ τοῦ Κισάμου Ἰωάσαφ πρὸς τὸν Μητροπολίτην Κρήτης Μάξιμον, βεβαιωτικὴ λήψεως γενομένης εἰς αὐτὸν παραγγελίας. (Νοέμβριος 1798).

Ἀριθ. Χειρ. Μ.Η. 97. Ἐπὶ διφύλλου χάρτου κοινοῦ μεθ' ὑδατίνων γραμμῶν καὶ σημάτων, διαστ. 0,31 × 0,21 μ., τοῦ ὁποίου τὸ δεύτερον φύλλον ἀπεκόπη ἄνω καὶ κάτω πρὸς φακέλλωσιν. Ἀπεκόπη τμήμα τοῦ πρώτου φύλλου κάτω ἀριστερά, πιθανῶς διὰ νὰ ἀποσπασθῆ κείμενον ὑστερογράφου. Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς ἐπὶ τῆς πρώτης σελίδος. Ἐπιγραφὴ ἐπὶ τοῦ πρὸς φακέλλωσιν τμήματος: *Ἰῶ πανιερωτάτῳ καὶ θεοπροβλήτῳ ἁγίῳ Κρήτης κυρίῳ κυρίῳ Μαξίμῳ τῷ ἐν χ(ριστ)ῷ μοι σεβασμίῳ Δεσπότῃ. προσκυνητῶς. Εἰς Κάνδην. 1798.* Ἡμικατεστραμμένη σφραγίς ἐφ' ἰσπανικοῦ κηροῦ μὲ παράστασιν ἰπέως. Κατάστασις διατηρήσεως καλή.

» τὴν Θεοπρόβλητον αὐτῆς Πανιερότητα ὡς νίκῳς προσκυνῶ.

† ἦν καὶ διαφυλάττοι καὶ διατηροῖσι τὸ θεῖον τὴν αὐτῆς Πανιερότητα | ἄνοσον, ὑγιᾶ, καὶ εὐδαιμονοῦντα, μεθ' ὅσων ἐφίεται σωτηριωδῶν κα | ταθυμίων. μετὰ τὴν ὀφειλομένην προσκύνησιν τῇ φανερώνω | ὅτι ἔλαβον τὸν μποξά¹ παρὰ τῷ σίῳ Παναγιωτάκι μπαξεβανά | κι², καὶ τοῦ ἐγχείρισα τὴν τιμὴν αὐτῶν γρόσια σαράντα τρία, τὰ ὁποία | θέλετε τὰ λάβη παρ' αὐτοῦ. Καὶ ἄλλοτε Δεσπότη μου σᾶς ἔγρα | φα διὰ νὰ μοι στείλετε ἓνα φερμάνι κατὰ τὴν συνήθειαν τῶν ἐπισκόπων³, πλὴν δὲν εἰσικούσθηκα. καὶ περικαλῶ νὰ μοι τὸ | στείλετε, ἐπειδὴ μὲ εἶναι χρειαζόμενον. Καὶ ταῦτα μὲν προσ | κυνητῶς τὰ δὲ ἔτει τῆς ὑμετέρας πανιερότητος εἶησαν παρὰ θεοῦ | πλεῖστα καὶ τρισόλβια. ,αψηηφ Νοεμβρίου κδ'

τῆς ὑμετέρας Πανιερότητος ὄλος εἰς τὰς προσταγὰς τῆς πρό | θυμος.

» ὁ κισάμου
Ἰωάσαφ :

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

¹⁾ Τουρκ. : μπόγος, δέμα συνήθως ἐντὸς τετραγώνου ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον κυρίως καλεῖται μποξᾶς.

²⁾ Γνωστὸς καὶ οὗτος μόνον ἐκ τοῦ Καταστίχου τῶν Κανονικῶν Πεσκεισίων Μητροπολίτου Κρήτης (βλ. ἀνωτέρω ἔγγρ. 47, σημ. 1), ἐνθ' ἀνωτ., σ. 77.

³⁾ Πρόκειται μᾶλλον περὶ τῶν κανονικῶς ἐκδιδομένων κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τῶν ἐπισκόπων μπερατίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἀπαραίτητα ὡς ἐξασφαλιστικά ἔγγραφα κατὰ τῶν συχνῶν τότε αὐθαιρεσιῶν τῶν ὀθωμανῶν.

† Ο ΛΑΜΠΗΣ ΚΑΙ ΣΦΑΚΙΩΝ
ΕΥΜΕΝΙΟΣ ΦΑΝΟΥΡΑΚΗΣ